

KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENTET
Postboks 8013 DEP
0030 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon

Astrid Lie Olsen, 33372321

Supplerende innspill til stortingsmelding om villrein fra Statsforvalteren i Vestfold og Telemark

Vi viser til Klima- og miljødepartementets invitasjon til innspillsmøte om ny politikk i stortingsmelding om villrein, datert 10.08.2023. Vi viser også til nettsak av 01.09.2023 der regjeringen ber om innspill til ny villreinpolitikk.

1. Forespørselen om innspill

Regjeringen arbeider med en stortingsmelding om villrein. I nevnte invitasjon og nettsak bes det om innspill til ny politikk som skal forbedre tilstanden for villrein. Departementet skriver i invitasjonen at det er «ønskelig med mer konkrete forslag til endring i dagens politikk».

I nettsaken skisseres det fem overordnede politikkområder der regjeringen ser at det kan være behov for nye eller sterkere tiltak og virkemidler. De fem områdene er bestandsforvaltning, dyrehelse, arealforvaltning, restaurering og ferdsel. Det er ønskelig med innspill om hvordan villreinens betingelser kan bedres som knytter seg til disse fem områdene.

2. Om vårt innspill

Vi har tidligere gitt innspill til stortingsmeldingen i brev datert 15.05.2023. I dette supplerende innspillet kommer vi med utdypende og mer konkrete forslag, basert på vårt første innspill og den nye forespørselen fra departementet. Vi drar også veksler på arbeidet som er gjort i forbindelse med tiltaksplaner for villrein etter kvalitetsnormen.

Vi understreker igjen at våre forslag til mulige tiltak for å forbedre tilstanden for villrein, ikke er veid opp mot andre samfunnsinteresser eller hensynet til det lokale selvstyret. Vi legger til grunn at en bredere samfunnsmessig vurdering av aktuelle tiltak vil gjøres som en del av arbeidet med stortingsmeldingen.

3. Miljøavdelingens supplerende innspill til ny politikk for å bedre tilstanden for villrein

Vi har basert vår tilbakemelding på de fem politikkområdene regjeringen har ønsket fokus på. Bestandsforvaltning og dyrehelse er vurdert samlet.

I nettsaken skriver regjeringen: «Vi ønsker også deres vurderinger av om det er tilstrekkelig med kunnskap om tilstand og om virkningen av de aktuelle tiltakene.» Det er åpenbart områder der det er behov for mer kunnskap, f.eks. knyttet til skrantesjuka. Men hovedbudskapet vårt, som vi også får mange tilbakemeldinger på fra andre som jobber med villrein, er at *nå må det handles*.

På de aller fleste områder er det nok kunnskap om villreinens tilstand til å slå fast at det er behov for tiltak. Når det gjelder virkningen av tiltak, så er det antakelig bedre å sette i verk midlertidige tiltak som evalueres etter en viss tid, enn å utsette tiltakene mens man utreder enda mer. Når det gjelder f.eks. arealforvaltning, så er ytterligere nedbygging av villreinens leveområder i praksis irreversibelt så snart det er gjennomført.

3.1 Bestandsforvaltning og dyrehelse

Forslagene som følger omhandler først og fremst bestandsforvaltning, men berører også temaet dyrehelse.

- Det bør vurderes å tilrettelegge for å etablere jaktfredningssoner i sårbare og viktige trekkpassasjer, slik at villreinens trekkmuligheter ikke blir hindret og dyrene kan utnytte større areal innenfor leveområdene. Slike tiltak bør sees i sammenheng med evt. ferdselsrestriksjoner i samme område.
- Det bør vurderes et forbud mot å skyte GPS-merket villrein. Disse dyrene gir verdifulle data om villreinens arealbruk over tid, og er svært nyttige i forvaltningssammenheng. Det er behov for sterkere virkemidler for å forhindre at disse dyrene blir skutt under jakt.
- Det bør vurderes pliktig organisering av rettighetshavere gjennom forskrift. Velfungerende organisering av grunneiere er nødvendig for god forvaltning av villreinen, f.eks. ved utarbeidelse av bestandsplaner, overgangsavtaler, opprettelse av jaktfredningssoner osv. Det vil også gjøre det lettere å nå ut med informasjon om forvaltning og tiltak i området.
- Bruken av motoriserte hjelpemidler i forbindelse med bestandsovervåkning bør reduseres, f.eks. ved bestandstellinger. Også forskning og forvaltning bør redusere motorferdselen i villreinområdene.
- Det bør innhentes mer kunnskap om effekter av rovilt i villreinområdene, spesielt for jerv. Rovilt kan potensielt ha positive effekter på villreinens kondisjon/helse og økosystemet i fjellområdene.
- Vi anbefaler en økosystembasert tilnærming til bestandsforvaltning og dyrehelse.

3.2 Arealforvaltning

I vårt første innspill etterlyste vi sterkere og tydeligere statlige føringer når det gjelder villrein og arealforvaltning, og at villreinen må vektas langt tyngre som interesse i både lovverk og forvaltning. Vi understreker at føringene i større grad enn i dag bør være bindende og konkrete. Selv om det allerede er føringer knyttet til villreinen i dag, bl.a. i rundskriv T-2/16, kvalitetsnormen og *Nasjonale forventinger til regional og kommunal planlegging*, så blir det fremdeles tatt beslutninger som går på bekostning av villreinhensynet. Vi anbefaler at det i arbeidet med stortingsmeldingen legges vekt på å vurdere hva som trengs for å endre denne situasjonen.

Under følger noen generelle forslag knyttet til arealforvaltning:

- Vi anbefaler at arbeidet med å forbedre villreinens situasjon sees i sammenheng med naturavtalen. For å nå målene knyttet til både naturavtalen og villrein, bør det vurderes å styrke naturhensynet i alt lovverk og forvaltning innen arealforvaltning.
- Fragmenteringen av villreinområdene er en av de største truslene mot villreinen. Det bør vurderes et helhetlig nasjonalt prosjekt for å utvide villreinområdene og sikre funksjonelle korridorer mellom dem. Ulike virkemidler bør sees i sammenheng for å oppnå dette: vern, restaurering, regionale planer, kommunal planvask, byggeforbudssoner m.m. Her må alle villreinområdene sees i sammenheng, på tvers av kommuner, fylker og regioner.
- Det kan vurderes å innføre en avgift på nedbygging av natur, eller å stille krav om kompensering i form av restaureringstiltak. Dette kan bl.a. bidra til å redusere utbyggingspresset i randsonene til villreinområdene. Samtidig må det sikres at dette ikke skaper nye åpninger for å bygge ned naturverdier av nasjonal interesse.
- Det kan vurderes nasjonale mål knyttet til å begrense omdisponering av natur, jf. også diskusjonen om arealnøytralitet. Dette kan bidra til å redusere presset i randsonene.
- Det bør gjøres en vurdering av store nasjonale/fylkeskommunale infrastrukturtiltak som veier og jernbanestrekninger, og sette inn avbøtende tiltak der disse er særlig problematiske for villreinen. Blant annet bør det vurderes etablering av tunneler, f.eks. på riksvei 7 over Hardangervidda. Dette ville være av stor betydning for villreinens trekkmuligheter. Ved etablering av tunnel er det viktig at eksisterende vei tilbakeføres til naturen, og at området over tunnelen blir et naturområde med begrensede inngrep og ferdsel. Der tunnel ikke er aktuelt, bør det vurderes om det er fysiske barrierer som kan reduseres, som autovern og høye skjæringer. Andre mulige avbøtende tiltak kan være knyttet til brøyterejimer, vinterstengning, nattestengning o.l.

3.2.1 Planlegging etter plan- og bygningsloven

Det har stor effekt når et hensyn i arealforvaltningen løftes av regjering, Storting og departementer. Jordvernet er et eksempel på dette. Klare nasjonale mål, tydelige føringer til statsforvaltere og kommuner gjennom særskilte skriv, aktiv oppfølging fra Statsforvalterne og innsigelser som tas til følge, har ført til at dyrket mark ivaretas i langt større grad enn tidligere. Kommunene tar etter vår erfaring også mer ansvar for dette selv enn for bare få år siden. Dette kan være en inspirasjon for et liknende løft for ivaretagelse av villreinen i arealforvaltningen.

- Det bør vurderes å styrke villreinhensynet i planlegging etter plan- og bygningsloven, for eksempel gjennom lovendringer, styrkede innsigelseshjemler og/eller andre mer bindende føringer.
- Det er alltid utfordrende å avveie ulike og til dels motstridende interesser i den enkelte plansak. Dersom det er ønskelig at villreinhensynet skal vektas tyngre enn andre hensyn, vil det lette vurderingene i den enkelte sak dersom det gis tydelige og omforente signaler om dette.

- Det bør vurderes om det kan være hensiktsmessig å utarbeide sterkere/mer bindende statlige føringer for å begrense omfanget av hyttebygging. Nåværende hytteveileder er kun veiledende.
- I regjeringens nettsak står det at «potensialet for fortetting eller utvidelse av eksisterende områder for fritidsboliger bør som eksempel vurderes før det blir lagt til rette for utbygging i nye områder som kan påvirke villreinen negativt». Fortetting kan være et virkemiddel i hytteområder som ligger langt unna villreinområdene. Nær villreinområdene er fortetting derimot lite aktuelt som tiltak, fordi det bidrar til mer folk og økt ferdsel inn i villreinområdene. Fortetting som eventuell strategi bør derfor differensieres.
- Videre står det i nettsaken at «kommunene bør trolig unngå nye hytteområder i villreinområder». Det er behov for sterkere føringer enn «bør trolig» dersom det man ønsker er å unngå at det tillates nye hytteområder eller annen ny utbygging innenfor villreinområdene. Det bør i så fall vurderes et byggeforbud innenfor villreinområdene eller andre kraftfulle tiltak, eventuelt en midlertidig byggestopp inntil nærmere vurderinger er gjort.
- Store, kontroversielle utbyggingsplaner der det er fattet beslutninger i strid med villreinhensynet, bør vurderes gjennomgått av departementet på nytt i lys av ny kunnskap og målet om å forbedre villreins situasjon.
- Vi anbefaler at det nasjonalt utarbeides en detaljert metodikk for hvordan villreinhensynet skal utredes i plan. Dette er en stadig tilbakevendende utfordring, og det er svært vanskelig å finne svar på f.eks. "hvor mange hytter er greit hvor nær villreinområdet". Det er viktig at det i en veileder gis konkret hjelp til slike spørsmål, og at det ikke bare vises til problemstillingene. Det vil også gi økt forutsigbarhet, både for kommuner og utbyggere.
- Det bør sikres en dispensasjonspraksis som ivaretar villreinhensynet. Det kan vurderes en nasjonal dispensasjonsveileder der villrein er ett av temaene. Det bør gjøres tydelig for kommunene hvilke (villreinrelaterte) dispensasjonssaker Statsforvalter, fylkeskommune og villreinnemnda skal ha tilsendt. Kvaliteten på kommunenes dispensasjonsvedtak bør heves, f.eks. gjennom opplæring, for å sikre at lovens vilkår blir oppfylt. Det kan vurderes å endre plan- og bygningsloven slik at villrein eller naturmangfold nevnes spesifikt i § 19-2 tredje ledd.
- I plan- og bygningsloven § 19-4 åpnes det for å legge dispensasjonsmyndigheten i fjellområdene midlertidig til et regionalt eller statlig organ for å ivareta nasjonale eller viktige regionale interesser. På bakgrunn av en vurdering av dagens dispensasjonspraksis, kan det vurderes om dette kan være aktuelt.
- Det er viktig at kommunene har tilstrekkelige ressurser til sitt arbeid med arealforvaltning, rullering av planer og kompetanseheving på natur, miljø og villrein. Det bør vurderes veilednings-/opplæringstiltak for politikere og administrasjon i kommunene om hvilke verktøy og muligheter plan- og bygningsloven gir kommunene til å ivareta villrein per i dag. Det kan vurderes en form for «nasjonal dugnad» for ivaretagelse av villreinen i arealplanlegging, der det skapes positiv oppmerksomhet rundt dette. Kommunene kan få tilgang på veiledning, ressurser og juridisk bistand til å f.eks. gjennomføre planvask.
- Statsforvalterne har gode forutsetninger for å kunne veilede kommunene og bidra til at nasjonale villreininteresser blir ivaretatt i plansaker. En styrking av innsatsen vil være avhengig

at økte ressurser eller omprioritering av eksisterende oppgaver. Det er allerede i dag begrensede ressurser til planbistand sammenholdt med behovet fra kommunene.

I vårt første innspill trakk vi fram viktigheten av å gjennomføre planvask av kommunale planer. Det er store samlede utbyggingsreserver i vedtatte, ikke-realiserede reguleringsplaner og i kommuneplaner, både innenfor villreinområdene og i randsonen til disse, samt i trekktrutene. Det vil være svært vanskelig å forbedre situasjonen for villreinen, dersom alle disse realiseres.

- Det bør vurderes en lovendring i plan- og bygningsloven som sikrer at vedtatte reguleringsplaner må ut på ny høring dersom de ikke er realisert innen f.eks. 10 år. Tilsvarende bør det sikres at urealiserte områder i kommuneplan som har ligget inne i mer enn f.eks. 10 år, blir konsekvensutredet og lagt ut på ny høring ved neste rullering. Det er viktig at en slik lovendring gjelder alle eldre planer, ikke bare de som vedtas etter lovendringen.
- Veiledning og økonomisk støtte kan være viktige tiltak for å stimulere kommunene til å gjennomføre planvask. Samtidig bør det vurderes virkemidler for å sikre planvask også i tilfeller der kommunen ikke har ressurser eller ønske om å gjøre det, og planene står i sterk konflikt med villreinhensynet. Det kan vurderes lovhemler som gir staten mulighet til å endre eller oppheve vedtatte reguleringsplaner eller ta ut områder i kommuneplaner, som en «sikkerhetsventil» der oppdatert kunnskap om nasjonale (villrein)interesser tilsier at dette er nødvendig. Dette må i så fall være en unntakshjemmel, med klare retningslinjer for bruk. Det bør skaffes en oversikt over urealiserte planområder som er særlig negative for villreinen.

3.2.2 Regionale planer etter plan- og bygningsloven

De regionale fjellplanene har vært viktige for en helhetlig forvaltning av villreinområdene. Samtidig skal de balansere mange hensyn, og de inneholder flere kompromisser som er negative for villreinhensynet. Det er ressurskrevende å rullere de regionale planene, og dette kan gjøre det vanskelig å ta hensyn til ny kunnskap. Vi opplever det som utfordrende med saker der det planlegges utbygging som er i tråd med både kommuneplan og regional plan, men som ikke ivaretar villreinhensynet ut fra den nye kunnskapen vi har fått de siste årene. Forslagene under er basert på våre erfaringer med de regionale planene i vårt fylke.

- I nye *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027* står det i punkt 58 at regjeringen forventer at «vedtatte regionale planer for villreinfjella oppdateres i samsvar med ny kunnskap». Vi støtter dette, og det bør vurderes om det skal gis en frist for gjennomføring nå som resultatene fra kvalitetsnormen foreligger. Samtidig anbefaler vi at det gis et oppdatert mandat med føringer fra nasjonale myndigheter knyttet til de regionale planene, f.eks. om at villreinhensynet skal styrkes.
- Inntil de regionale planene er oppdatert med ny kunnskap fra kvalitetsnormen, bør det vurderes å gi signaler om å se bort fra regional plan dersom det er nødvendig for å ivareta villreinhensynet i plansaker.

Vi anbefaler at følgende endringer vurderes i de regionale planene, og slike momenter kan også vurderes tatt inn i et eventuelt oppdatert nasjonalt mandat:

- Utvidelse av de nasjonale villreinområdene og liknende arealsoner som gir villreinen forrang, bør vurderes. Det bør være særlig fokus på dette der det er viktige og sårbare

funksjonsområder, jf. kvalitetsnormen.

- De regionale planene bør i større grad håndtere problematikken knyttet til randsonene. Storstilt utbygging her skaper ferdsel inn i villreinområdene som har negative konsekvenser for villreinsens arealbruk. Det er behov for å klargjøre hvordan utbyggingssonene i de regionale planene, med tilhørende retningslinjer, skal forstås. Villreinhensynet må inn i disse sonene, og strengere retningslinjer bør vurderes som virkemiddel for å begrense utbyggingen. Det bør sikres buffersoner mellom utbyggingssonene og nasjonalt villreinområde.
- Retningslinjene for landbruks- og utmarks næringer i de regionale planene bør tydeliggjøres og strammes inn. De åpner i dag for stor samlet utbygging med tilhørende ferdsel, også knyttet til næringer som ikke faller innunder LNF-formålet.
- I Heiplanen er det en retningslinje om ivaretagelse av gamle stølslandskap, som åpner for gjenoppbygging av gamle stølsbygninger, også utenom landbruksdrift. Nærmere undersøkelser har vist at denne retningslinjen åpner for stor samlet utbygging innenfor villreinområdet. Denne, og liknende retningslinjer i andre regionale planer, bør vurderes tatt ut.
- Villreinsens trekkruter bør sikres gjennom egne arealsoner i de regionale planene, med tilhørende strenge retningslinjer. Også trekkrutene som går ut av planområdene, til andre villreinområder, må inkluderes.
- De regionale planene bør gi en klarere «oppskrift» på hvordan de skal implementeres i kommuneplanene. Dette gjelder både arealsonene og retningslinjene. Vi ser i for stor grad at implementeringen av regional plan i kommuneplanene er mangelfull. Blant annet er det en uheldig tendens til «sirkelhenvvisninger», der regional plan sier at noe skal avklares i kommuneplanen, mens det i kommuneplanen vises tilbake til regional plan.
- Retningslinjene i de regionale planene bør gjøres klarere og mer entydige. Uklare retningslinjer skaper i dag utfordringer knyttet til dispensasjonssaker.

Videre bør det vurderes, enten fra statlig hold eller i de regionale planprosessene:

- Om det bør vedtas juridisk bindende regionale planbestemmelser for i større grad å ivareta villreinen. De regionale planene er i dag kun retningsgivende. Dersom dette er ønskelig, vurderer vi det som særlig viktig med et oppdatert mandat som sikrer en styrking av villreinhensynet i de regionale planene.
- Hvordan det kan sikres at de regionale planene holdes oppdatert med ny kunnskap. Klassifisering av villreinområdene etter kvalitetsnormen skal gjøres hvert fjerde år, hvordan kan de regionale planene «holde tritt» med dette? Mange av dem er gamle, og det er krevende å rullere dem. Kan de inneholde mekanismer for løpende oppdateringer, eller kan de rulleres etter forenklet prosess?
- Hvordan det kan sikres at kommunene implementerer de regionale planene i sine kommuneplaner innen rimelig tid. Enkelte kommuner har så gamle kommuneplaner at det har gått tiår uten at regional plan er implementert i kommunens planverk. Kan det stilles krav om at dette gjøres innen en viss tid, evt. gjennom begrenset rulling av kommuneplanen,

eller kan det besluttes at regional plan skal gjelde foran kommuneplanen inntil sistnevnte er rullert?

- Andre tiltak for å sikre at regional plan følges opp av kommunene i større grad enn i dag, f.eks. opplærings- og veiledningstiltak.
- Om arealnøytralitet eller beslektede begrensninger på nedbygging av natur, kan inngå i de regionale planene. Flere fylkeskommuner vurderer arealnøytralitet allerede i dag.

Vi anbefaler også at:

- Planvask av kommunale planer bør sees i sammenheng med regional plan. Problematiske byggeområder i regulerings-/kommuneplaner ligger også ofte inne i utbyggingssonene i regional plan. Det bør vurderes en samordnet prosess der kommuner og fylkeskommuner samarbeider om rulling av regional plan med tilhørende kommunal (villrein)planvask. En slik prosess bør inkludere både kommunale utbyggingsområder som er i strid med regional plan, og områder som av hensyn til villreinen bør tas ut av både regional plan og kommunale planer.

3.2.3 Arealforvaltning etter energiloven

Utbygging av vannkraft har hatt store negative konsekvenser for villreinens leveområder.

- Det bør vurderes å gi oppdaterte føringer til NVE om at villreinhensyn skal vektes tyngre i konsesjonssaker enn det gjør i dag. Det kan vurderes endringer i energiloven med tilhørende forskrifter for å gi hensynet til natur og miljø større vekt når det skal vurderes å gi tillatelser etter loven, samt oppdaterte føringer til NVE. Villreinhensynet bør veie langt tyngre i konsesjonssaker enn det gjør i dag.
- Det bør vurderes å gjøre det enklere å revidere eksisterende konsesjoner slik at det raskt kan stilles nye krav på bakgrunn av ny kunnskap om villrein og andre naturhensyn.
- Ved revisjon av konsesjoner for eksisterende vannkraftanlegg inne i villreinområdene, bør det stilles strengere krav til å minimere inngrep og unngå å legge til rette for ferdsel. Vi erfarer at det f.eks. i forbindelse med vedlikehold av vannkraftverk åpnes for inngrep og veiarbeid inne i nasjonalt villreinområde som ikke ville blitt akseptert for andre former for virksomhet. Nye veier knyttet til vannkraftanlegg bør unngås, og utbedring/utvidelse av eksisterende veier bør også unngås så langt det er mulig.
- Etterbruk av anleggsveier inne i villreinområdene, som medfører økt ferdsel, er et stort problem. Det bør vurderes å stille strengere krav til å unngå dette, slik at veiene kun benyttes til nødvendig vedlikehold av kraftverkene. Veier som ikke lenger trengs, bør fjernes og tilbakeføres til natur.
- Det bør vurderes å stille større krav til avbøtende tiltak knyttet til eksisterende vannkraftanlegg, f.eks. knyttet til restaurering av forringede trekkveier for villreinen. Ordningen med villreinfond knyttet til konsesjoner bør videreføres, men det bør ikke brukes som grunnlag for å åpne for nye tiltak.

- Det bør vurderes tydelige og bindende statlige føringer om at det ikke skal åpnes for nye kraftutbygginger innenfor villreinområdene, enten det gjelder vannkraft, vindkraft, solkraft eller annet.

3.2.4 Landbruksveier etter landbruksveiforskriften

Landbruksveier inne i villreinområdene kan være en utfordring, både gjennom selve inngrepene og fordi de kan bidra til å skape økt ferdsel. Ferdselen knytter seg både til landbruksformålet og til andre som kan bruke veien. Vi får tilbakemeldinger om at det er vanskelig for kommunene å avslå søknader om landbruksveier så lenge det er en landbruksfaglig begrunnelse for veien, selv inne i villreinområdene.

- Landbruksveiforskriften bør vurderes endret slik at det er lettere for kommunen (og klageinstans) å avslå søknader om landbruksveier der disse kan ha særlig negative konsekvenser for villreinen (og annet naturmangfold).
- For å ivareta viktige naturverdier bør det vurderes om det kan være hensiktsmessig å endre lovverket slik at det er lavere terskel for å kreve reguleringsplan for landbruksveier.

3.2.5 Verneområder etter naturmangfoldloven

I vårt første innspill skrev vi at det bør vurderes å utvide eksisterende og opprette nye verneområder for å sikre viktige funksjonsområder for villrein. Vern er et godt verktøy som myndighetene allerede har i sin «verktøykasse», og som må styrkes for å oppfylle naturavtalen innen 2030.

- Det bør lages en helhetlig nasjonal og/eller regional plan for hvor det vil ha størst effekt for villreinen å opprette/utvide verneområder, med fokus på særlig viktige/sårbare områder. Det bør også fokuseres på villreinområder der det i liten grad er vernet arealer i dag. I vårt fylke er det eksempelvis vernet svært begrensede arealer innenfor villreinområdene Setesdal-Austhei, Våmur-Roan og Blefjell.
- Det kan vurderes statlig oppkjøp av privateide områder som er særlig viktige for villreinen, for å sikre vern av disse. Der staten eier slike områder i dag, og disse ikke er vernet, bør verneprosesser vurderes igangsatt.
- Det kan vurderes å etablere en ordning tilsvarende for frivillig skogvern, for å sikre erstatninger til grunneiere for vern av viktige villreinområder.

Samtidig viser kvalitetsnormen at kvaliteten på villreinens leveområder i mange tilfeller er dårlig også innenfor verneområdene. Dette betyr etter vårt syn at det må vurderes å stramme inn på vernet i disse områdene, samt i eventuelle nye verneområder. Særlig er dette knyttet til ferdsel.

- Vernebestemmelsene for eksisterende og nye verneområder bør vurderes endret for i større grad å ivareta villreinhensynet. Villreinen bør få en mer sentral plass i verneformålet i de aktuelle verneområdene. Endringer i verneforskriftene for å ivareta villreinen, bør koordineres fra nasjonalt hold slik at liknende endringer gjøres i alle verneområdene med villrein.
- Det bør vurderes å innføre flere ferdselsrestriksjoner gjennom verneforskriftene der det er sårbare villreinområder, f.eks. kalvingsområder og viktige trekkpassasjer. Dette gjøres i dag

for fuglefredningsområder.

- Vernebestemmelser om motorferdsel bør strammes inn slik at det er færre unntak for det som i dag er vurdert å være legitime behov. Samlet sett kan dette gi betydelig motorferdsel inne i verneområdene, inkl. bruk av motorbåt, fly og helikopter.
- Det bør vurderes strengere vernebestemmelser for landbruks- og utmarksnæringer når det gjelder bygging og andre fysiske tiltak inne i verneområdene. Virkningen av sauedrift inne i villreinområdene bør vurderes.
- Det bør sikres tilstrekkelige ressurser til å håndheve regelverket i verneområdene hos SNO, politiet og statsforvaltere.

3.3 Restaurering

I vårt første innspill anbefalte vi restaurering av natur der dette kan bidra til å forbedre villreinsens situasjon. Vi foreslår videre at:

- Det vurderes å igangsette et større nasjonalt prosjekt/prosjekter for å restaurere natur i tilknytning til villreinsens leveområder og trekkruiter. Det bør lages en helhetlig plan med konkrete områder, der man prioriterer de tiltakene som vil ha størst effekt. Å redusere fragmenteringen av villreinområdene bør ha prioritet, med fokus på trekkrutene mellom områdene.
- Anleggsveier, landbruksveier o.l. innenfor villreinområdene bør fjernes og tilbakeføres til naturen der de ikke lenger er i bruk til sitt opprinnelige formål. Slike veier genererer ferdsel inn i villreinområdene. Motorferdsel kan stanses med bom, men for å redusere ferdsel til fots og på sykkel o.l., må veiene bort.
- Det kan vurderes økonomiske insentiver til grunneiere for å restaurere natur og på andre måter skape/ivareta økosystemtjenester og andre goder for fellesskapet.
- I nettsaken skriver regjeringen om restaurering: «Det er viktig å finne gode modeller for å finansiere slike tiltak.» Restaurering av natur kan f.eks. finansieres via en avgift på nedbygging av natur eller andre avgifter på naturskadelig virksomhet. Videre heter det i naturavtalen at landene skal kutte naturskadelige subsidier med 500 milliarder dollar innen 2030. Utfasing av naturskadelige subsidier kan frigjøre midler som kan omdisponeres til naturrestaurering istedenfor. Vi vil samtidig påpeke at det trengs finansiering og handling raskt for å nå naturavtalens restaureringsmål innen 2030.

3.4 Ferdsel

I regjeringens nettsak vises det til kanalisering av ferdsel som et mulig tiltak for å redusere negativ påvirkning fra ferdsel. Kanalisering av ferdsel kan være et svært viktig virkemiddel i områder der det allerede er mye ferdsel i dag. Det er imidlertid ikke lett å kanalisere all ferdsel i et område, og det kreves ikke mye ferdsel før villreinen blir forstyrret. Kanalisering av ferdsel bør derfor etter vårt syn ikke brukes som avbøtende tiltak for å legitimere ny utbygging av f.eks. hytteområder eller skianlegg.

Når det gjelder motorferdsel, så er det etter vårt syn behov for en helhetlig vurdering av den samlede motorferdselen knyttet til legitime hensyn («nyttekjøring»). Til sammen kan all slik kjøring

utgjøre en betydelig forstyrrelse i villreinområdene, og det kan være behov for å stramme inn på dette. Dette inkluderer også bruk av helikopter og sjøfly i fjellområdene.

I vårt første innspill anbefalte vi sterkere restriksjoner på ferdsel i villreinområdene, inkl. motorferdsel. Under utdyper vi dette:

- Det bør vurderes fordeler og ulemper ved å gi kommunen (evt. også statsforvalter) hjemmel i friluftsløven til å regulere ferdsel i viktige naturområder som villreinområdene. Ferdsel bør kunne forbys i gitte områder og i gitte perioder. Det bør også være mulig å forby ferdsel utenfor stier/løyper i visse områder i aktuelle deler av året; dette kan øke verdien av kanaliseringstiltak som sti- og løypeplaner.
- Friluftsløven bør vurderes endret for å gi kommunen/statsforvalter hjemmel til å legge begrensninger på organiserte turer, arrangementer o.l. i sårbare naturområder.
- Det kan vurderes en hjemmel i plan- og bygningsloven for å gi kommunene muligheten til å regulere ferdsel innenfor visse arealformål/hensynssoner i plan. § 11-11 nr. 6 framstår for snevert knyttet til vernehensyn.
- Det bør vurderes å stramme inn på unntakene i § 4 i motorferdselloven. Denne bestemmelsen åpner samlet sett for betydelig trafikk. Det kan eventuelt gis en særskilt bestemmelse for villreinområdene som begrenser unntakene som ellers gis i § 4. I tillegg bør det vurderes om det gis for mange dispensasjoner fra dagens regelverk, og om det er nødvendig med tiltak for å stramme inn denne praksisen.
- Det bør vurderes å stramme inn reglene for bruk av motorbåt, og/eller praktiseringen av disse, jf. motorferdselloven § 4 tredje ledd.
- Det bør vurderes å innføre restriksjoner på preparering av løyper i villreinområdene.
- Det bør vurderes å avsette mer ressurser til å forhindre ulovlig motorferdsel i tilknytning til villreinområdene, med fokus på særlig sårbare områder. Økt kontroll i felten vil kreve mer ressurser til SNO, politiet m.fl. Det kan også vurderes å heve strafferammen for ulovlig motorkjøring i sårbare naturområder.

Med hilsen

Fred-Ivar Syrstad
fungerende statsforvalter i Vestfold og Telemark

Grethe Helgås
direktør miljøavdelingen

Dokumentet er elektronisk godkjent